

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти

сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

Кафедра економічної теорії та конкурентної політики

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою

(пост. п. 5 від 15 лютого 2019 р.)

Ректор

А.А.Мазаракі

**ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ /
ECONOMIC THEORY**

**ПРОГРАМА /
CURRICULUM**

освітній ступінь	бакалавр / bachelor
галузь знань	12 Інформаційні технології / Information Technologies
спеціальність	124 Системний аналіз / System Analysis
спеціалізація	Системний аналіз / System Analysis

Київ 2019

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ
заборонено**

Автор: В.В. Хрустальова, канд.. екон. наук, доцент

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри економічної теорії та конкурентної політики 23.04.2019, протокол № 15.

Рецензенти: Ю.М. Уманців, доктор. екон. наук, проф.,
А.А. Роскладка, доктор. екон. наук, проф.,
С.В. Найденко, Генеральний директор Асоціації
«ТРАНСПОРТНІ, ЕКСПЕДИТОРСЬКІ ТА ЛОГІСТИЧНІ
ОРГАНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ «УКРЗОВНІШТРАНС»

Навчально-методичне видання

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ / ECONOMICSTHEORY

ПРОГРАМА / CURRICULUM

освітній ступінь	бакалавр / bachelor
галузь знань	12 Інформаційні технології / Information Technologies
спеціальність	124 Системний аналіз / SystemAnalysis
спеціалізація	Системний аналіз / SystemAnalysis

ВСТУП

Розвиток ринкових відносин та здійснення економічних реформ, спрямованих на формування в Україні сучасної, ефективної, соціально орієнтованої економіки зумовлюють потребу у фахівцях, які володіють ґрунтовними економічними знаннями щодо основних закономірностей та принципів функціонування економічних систем, базових методів пізнання та аналізу економічних явищ та процесів, мають практичні навички дослідження та прогнозування поведінки суб'єктів економічних відносин.

Програма дисципліни «Економічна теорія» розроблена відповідно навчального плану підготовки «бакалавра» галузі знань «Інформаційні технології», спеціальності «Системний аналіз».

Предметом дисципліни є закони розвитку економічних систем, економічні відносини, діяльність економічних суб'єктів, спрямована на ефективне господарювання в умовах обмежених ресурсів, з метою задоволення своїх потреб.

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни (компетентності), її місце в освітньому процесі.
2. Зміст дисципліни.
3. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ (КОМПЕТЕНТНОСТІ), ЇЇ МІСЦЕ У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Метою дисципліни є набуття майбутніми фахівцями системних економічних знань щодо основних концепцій, закономірностей та механізмів функціонування ринкової економіки, розвиток економічної культури та економічного мислення учасників суспільного виробництва, здатних до підприємницької діяльності та прийняття обґрунтованих рішень на різних рівнях господарювання.

Проблемне викладення тем, на основі широкого використання вітчизняної та зарубіжної літератури, сприяє формуванню цілісного уявлення про функціонування сучасної економіки як на загальнодержавному рівні, так і на рівні окремого підприємства (фірми), що підвищує теоретичний рівень фахової компетентності майбутніх спеціалістів на шляху до оволодіння ними своєю спеціалізацією.

Основні завдання дисципліни:

- забезпечення базової фундаментальної теоретичної підготовки, необхідної для подальшого вивчення циклу економічних дисциплін;
- ґрунтовне оволодіння понятійним та категоріальним апаратами теоретичної економіки, засвоєння базових економічних концепцій та моделей;

- формування цілісного уявлення про природу та закономірності соціально-економічного розвитку суспільства, механізми суспільного відтворення та економічного зростання;

- формування системи знань щодо змісту економічних законів, основних тенденцій економічного розвитку, мотивів та поведінки суб'єктів господарювання;

- вивчення основних закономірностей економічного життя та відображення їх у системі економічних категорій, принципів, законів, моделей;

- поглиблене вивчення способів та механізмів ефективного використання обмежених ресурсів в умовах ринкової економіки та особливостей цих процесів і явищ в трансформаційних економіках;

- засвоєння способів та методів ефективного господарювання та державного регулювання господарського життя суспільства за умов глобалізаційних викликів;

- набуття практичних навичок аналізу економічних процесів та явищ, уміння застосовувати набуті теоретичні знання до вирішення конкретних господарських проблем на мікро-та макрорівні;

- усвідомлення стратегічних пріоритетів розвитку національної економіки з урахуванням світового досвіду загальноцивілізаційних перетворень.

Таким чином, у процесі вивчення економічної теорії студенти отримують базові теоретичні знання та початкове уявлення про механізм функціонування економічної системи, сутність та форми прояву причинно-наслідкових та функціональних взаємозв'язків в економіці, можливості суспільства впливати на хід економічного розвитку.

Місце в освітньому процесі у структурно-логічній схемі підготовки бакалавра галузі знань «Інформаційні технології» навчальна дисципліна «Економічна теорія» є вихідною, передуює вивченню інших економічних дисциплін, дає можливість оволодіти студентам фундаментальними теоретичними знаннями, необхідними для подальшого більш глибокого розуміння всіх спеціалізованих економічних дисциплін, а також галузевих і функціональних економічних наук.

Після завершення вивчення дисципліни студент набуває наступних компетентностей:

- повинен знати:

- основні теоретичні положення та ключові концепції економічної теорії, сучасні напрями її розвитку;

- основні проблеми економічної теорії, їх взаємозв'язок з процесами, що відбуваються в суспільстві;

- принципи та закони функціонування ринкової економіки на мікро-, макро- та мегарівнях;

- основні засади культури економічного мислення, системного підходу до дослідження економічних проблем;

- причини та межі державного регулювання економіки на різних рівнях розвитку економічних систем;

- повинен вміти:

- володіти категоріальним апаратом економічної теорії, основними моделями та методами аналізу економічних явищ та процесів, методикою обчислення основних економічних показників;
- застосовувати стандартні теоретичні моделі та методи економічної теорії в своїй майбутній професійній діяльності та повсякденному житті;
- виявляти проблеми економічного характеру в процесі аналізу конкретних ситуацій на макро- та мікрорівнях, пропонувати способи їх вирішення та оцінювати очікувані результати;
- виконувати систематичну роботу з науковою, навчальною та довідковою літературою, Інтернет-джерелами з економічної проблематики;
- самостійно збирати, систематизувати та науково інтерпретувати економічну інформацію, економічно грамотно аргументувати свою позицію, в письмовій та усній формі презентувати результати своїх досліджень, брати участь у дискусіях та відстоювати власні погляди;
- застосовувати методи економічних досліджень для аналізу ефективності функціонування різних економічних систем, їх підсистем та окремих елементів.

2.ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

I. Загальні засади теорії економічного розвитку суспільства

Тема 1. Вступ до дисципліни.Предмет і метод економічної теорії

Становлення і основні етапи розвитку економічної теорії. Меркантилісти. Фізіократи. Класична політична економія. Марксизм. Маржиналізм. Неокласичний, кейнсіанський та інституціонально-соціологічний напрями, неокласичний синтез. Формування та еволюція сучасної економічної думки. Сучасні напрями, школи і течії економічної теорії (західний мейнстрим, неортодоксальна економічна теорія). Розвиток економічної теорії лауреатами Нобелівської премії П. Самуельсоном, Рагнарм Фрішем, Яном Тінбергеном, Р. А. Манделлом, Д.Хіксом, К. Ерроу.

Розвиток економічної думки в Україні.

Предмет економічної теорії та еволюція його трактування від традиційної (класичної) політекономії до сучасної економічної науки. Макро- і мікроекономіка як складові частини економічної теорії. Позитивна економічна теорія. Нормативна економічна теорія.

Функції економічної теорії. Місце економічної теорії в системі конкретно-економічних наук.

Категоріально-понятійний апарат економічної теорії. Економічні категорії та економічні закони. Їх сутність, зміст, види. Форми пізнання та використання економічних законів.

Методи пізнання економічних процесів та явищ. Загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Емпіричні та теоретичні методи пізнання

економічних процесів. Економіко-математичне моделювання, економічний експеримент.

Економічне мислення та його роль у розумінні економічного життя суспільства.

Взаємозв'язок економічної теорії, економічної політики та господарської практики. Економічна теорія як теоретико-методологічна база інших економічних наук.

Список рекомендованих джерел:

Основний – 3,5,6

Додатковий – 8, 9, 10, 11, 19, 48

Тема 2. Економічна система суспільства. Відносини власності

Формаційний та цивілізаційний підходи до періодизації суспільного розвитку. Економічна система, її сутність та основні структурні елементи. Класифікація економічних систем. Індустріальна та постіндустріальна економічні системи. традиційна, ринкова, командно-адміністративна, змішана. Економічна система та модель економіки. Національні моделі сучасної ринкової економіки. Сучасні моделі ринкової економічної системи.

Місце власності в економічній системі. Основи аналізу відносин власності. Юридичний та економічний підходи до визначення поняття власності. Суб'єкти та об'єкти власності. Власність, її сутність, типи, види, форми. Взаємозв'язок форм власності і форм господарювання. Плюралізм форм власності як основа функціонування сучасної ринкової економіки. Новітні тенденції у відносинах власності у сучасній економіці.

Необхідність різноманітних форм власності в ринковій економіці. Методи та механізми зміни форм власності. Світовий досвід. Націоналізація та її особливості. Роздержавлення та приватизація, їхня суть і відмінності. Форми та методи приватизації державного майна. Трансформація форм власності в Україні. Сучасний стан відносин власності в Україні.

Економічні потреби суспільства, їх суть, структура та класифікація. Піраміда Маслоу. Виробництво як визначальний фактор потреб суспільства та їх розвитку. Поняття безмежності потреб. Зміст економічного закону зростання потреб. Проблеми його використання в сучасних умовах.

Потреби і споживання, їх взаємообумовленість, сучасні тенденції розвитку та проблеми формування.

Економічні потреби як матеріальна основа інтересів. Сутність, види економічних інтересів та їх суб'єкти. Економічні інтереси – рушійна сила соціально-економічного розвитку. Шляхи поєднання економічних інтересів. Ієрархія інтересів економічних суб'єктів у різних економічних системах. Домінування приватного інтересу в ринковій економіці. Суперечності економічних інтересів та шляхи їх розв'язання.

Список рекомендованих джерел:

Основний – 3,5,7

Тема 3. Форми організації суспільного виробництва та їх еволюція

Виробництво як суспільний процес, його сутність та структура. Матеріальне та нематеріальне виробництво. Форми організації суспільного виробництва: натуральна та товарна, їх еволюція. Товарне виробництво як основа розвитку ринкової економіки.

Основні фактори суспільного виробництва та їх взаємозв'язок. Виробнича функція. Економічні ресурси: варіантність їх використання і проблема вибору.

Ефективність суспільного виробництва, її сутність, економічні та соціальні показники.

Благо як системоутворююча категорія господарювання. Благо як засіб задоволення потреб. Економічні та неекономічні блага. Класифікація економічних благ. Корисність економічного блага. Сукупна та гранична корисність. Закон спадної граничної корисності економічного блага. Поняття товару та послуги. Товар та його властивості.

Альтернативні теорії вартості. Теорії вартості та цінності, їх еволюція. Вартість, корисність, цінність: зміст та сучасне трактування.

Гроші як основоположна категорія розвинутих товарних відносин. Теоретичні концепції виникнення та природи грошей. Функції грошей та їх еволюція в сучасній ринковій економіці. Грошовий обіг та його закони.

Грошова система, її структурні елементи. Типи грошових систем. Види та природа сучасних грошей (паперові, кредитні, електронні та інші).

Список рекомендованих джерел:

Основний – 2, 3, 5, 6

Додатковий – 8, 12, 15, 17, 22, 30, 49, 56

II. Теоретичні основи ринкової економіки

Тема 4. Ринкова економіка: суть, структура та інфраструктура

Ринкове господарство як невід'ємна складова товарного виробництва. Умови виникнення ринкового господарства. Еволюція поглядів на ринок. Теоретичні засади становлення ринкових відносин. Об'єктивні передумови виникнення ринкових відносин. Поняття ринок. Риси та структура. Види ринків. Критерії класифікації ринків та їх структура. Основні суб'єкти ринкової економіки.

Функції ринку у суспільно-відтворювальному процесі. Контрольна, регулююча та стимулююча функції ринку. Ринок як сигнальна кон'юнктурно-економічна система.

Інфраструктура ринку, її роль та функції. Підсистеми ринкової інфраструктури. Основні елементи ринкової інфраструктури та її організаційно-

функціональна побудова. Роль та значення інфраструктури у сучасній ринковій економіці.

Характерні ознаки сучасного ринку. Тіньовий ринок: причини виникнення, механізм та соціально-економічні наслідки функціонування.

Переваги та обмеження ринкового механізму.

Список рекомендованих джерел:

Основний – 3, 5, 6

Додатковий – 8, 16, 21, 28, 30, 49, 56

Тема 5. Ринковий механізм: сутність та елементи

Сутність попиту. Функція та крива попиту. Закон попиту. Цінові та нецінові чинники впливу на попит. Зміна обсягу попиту та зміна попиту в цілому. Парадокси закону попиту. Ринковий попит як сума індивідуальних попитів. Попит на мережеві блага.

Еластичність попиту за чинниками впливу: за власною ціною блага, за ціною взаємодоповнюючого блага та за ціною взаємозамінного блага (перехресна еластичність), за доходом, за кількістю споживачів мережевого блага.

Пропозиція та закон пропозиції. Функція та крива пропозиції. Цінові та нецінові чинники зміни обсягу пропозиції / пропозиції в цілому. Пропозиція мережевих благ. Еластичність пропозиції за власною ціною блага, еластичність пропозиції за цінами факторів виробництва. Фактори впливу на еластичність пропозиції.

Взаємодія попиту та пропозиції. Поняття ринкової рівноваги. Механізм встановлення ринкової рівноваги. Ціна. Види цін. Надлишок та дефіцит товарів. Поняття надлишку споживача та надлишку виробника. Особливості встановлення ринкової рівноваги на ринку мережевих благ. Поняття стабільної та нестабільної ринкової рівноваги.

Список рекомендованих джерел:

Основний – 2, 3, 5, 6

Додатковий – 8, 16, 30, 36, 49, 53, 56

Тема 6. Капітал як економічна категорія і фактор виробництва

Капітал як економічна категорія товарного виробництва. Сутність і генезис поняття капіталу. Теорії капіталу. Капітал як фактор виробництва. Його матеріально-речовий зміст та соціально-економічна форма.

Промисловий капітал – визначальна форма функціонування капіталу. Кругообіг капіталу, його стадії та функціональні форми. Обороти капіталу. Його час та складові частини.

Основний та оборотний капітал. Фізичне і моральне зношення основного капіталу. Поняття амортизації основних засобів та методи її нарахування. Поняття собівартості. Явні та неявні витрати. Альтернативні витрати. Сутність

та види прибутку. «Нормальний прибуток» як елемент витрат. Економічний та бухгалтерський прибутки.

Витрати виробництва: сутність, структура, види та фактори, що визначають їх динаміку. Виробничі та невиробничі витрати.

Витрати виробництва у короткостроковому періоді. Постійні, змінні, сукупні, середні та граничні витрати: визначення, розрахунок та закономірності зміни кожного з видів витрат. Закон зростаючих граничних витрат.

Витрати виробництва в довгостроковому періоді. Криві довгострокових витрат та їх види. Типи кривих довгострокових середніх витрат у різних галузях. Концепція мінімально ефективного розміру фірми.

Прибуток на капітал і фактори що його визначають. Економічна роль прибутку.

Природа та генезис торговельного капіталу. Послуги в сфері обігу та їх зміст. Витрати обігу, їх природа та структура.

Сутність торгівлі, її основні форми та еволюція. Сучасні види торгівлі.

Природа, генезис і джерела позичкового капіталу. Позичковий процент, його джерела. Кредит як форма руху позичкового капіталу. Форми кредиту. Роль кредиту у функціонуванні сучасного ринкового господарства.

Список рекомендованих джерел:

Основний – 2, 3, 5, 6

Додатковий – 8, 14, 16, 29, 36, 49, 53, 56

Тема 7. Теорія поведінки споживача

Споживач як суб'єкт ринкових відносин. Суверенітет і раціональність споживача. Основний зміст теорії поведінки споживача. Вимоги та умови визначення споживчого вибору. Уподобання та переваги споживача.

Корисність і попит. Функція корисності. Загальна і гранична корисність. Кількісний (кардиналістський) підхід до корисності. Порядковий (ординалістський) підхід до корисності.

Криві байдужості: економічний зміст, властивості. Карта кривих байдужості. Криві байдужості різних товарів. Гранична норма заміщення.

Обмеження можливостей споживача. Бюджетні обмеження споживача. Бюджетна лінія та її властивості, нахил бюджетної лінії. Вплив на бюджетну лінію зміни доходу і зміни цін.

Умови рівноваги споживача. Принцип рівної корисності (еквімаргінальний принцип). Вибір оптимального споживчого кошика. Розширене бюджетне обмеження. Поведінка споживача у кризових ситуаціях.

Реакція споживача на зміну цін товарів. Крива «ціна-споживання». Побудова кривої індивідуального попиту споживача на основі лінії «ціна-споживання». Звичайні блага та блага Гіффена.

Список рекомендованих джерел:

Основний – 2,5,6

Додатковий – 12, 30, 36, 42, 49, 53,56

Тема 8. Підприємство в ринковій економіці

Сутність, основні принципи, ознаки та умови підприємницької діяльності.

Підприємство як суб'єкт ринку та виробнича ринкова система. Підприємство та його функції в ринковій системі. Організаційно-правові форми діяльності підприємств. Переваги та недоліки певних форм підприємств. Підприємства та їх основні види. Класифікація підприємств за розміром. Об'єднання підприємств. Нові види підприємницької діяльності.

Сутність та межі фірми. Теорії фірми: неокласична, контрактна, стратегічна. Трансакційні витрати та витрати контролю.

Мотивація поведінки підприємства (фірми) в умовах ринкового господарювання. Економічні періоди функціонування фірми. Виробнича функція та економічна ефективність виробництва. Способи побудови та основні властивості виробничої функції. Однофакторна виробнича функція.

Зміна технології, зміна масштабу у довгостроковому періоді. Постійний, спадний та зростаючий ефекти від збільшення масштабу виробництва та їх причини. Траєкторія розвитку фірми у коротко- та довгостроковому періодах.

Економічна та бухгалтерська оцінка діяльності підприємства. Витрати виробництва, їх сутність, види та фактори, що визначають їх динаміку.

Список рекомендованих джерел:

Основний – 2,4,5,6

Додатковий – 12,14,16,17,24,36,49, 53, 56

Тема 9. Ринково-конкурентне середовище функціонування підприємства

Стратегія фірми в умовах досконалої конкуренції. Конкурентна стратегія фірми у короткостроковому періоді: максимізація прибутку, беззбитковість, мінімізація збитків і закриття (сукупний та граничний підходи). Дослідження умов прибутковості та збитковості фірми, що діє в умовах досконалої конкуренції. Передумови повного згортання виробництва фірми.

Конкурентна стратегія фірми у довгостроковому періоді. Динамічна модель довгострокової рівноваги фірми, що діє в умовах досконалої конкуренції. Парадокс прибутку. Пропозиція у коротко- та довгостроковому періодах конкурентної фірми.

Стратегія фірми в умовах недосконалої конкуренції. Рівновага монополії у короткостроковому та довгостроковому періодах. Вплив цінової еластичності попиту на поведінку монополії. Стратегії монополістичного ціноутворення: максимізація прибутку, стримуюче ціноутворення, цінова дискримінація. Види та ступені цінової дискримінації. Пропозиція фірми-монополіста.

Економічні наслідки та соціальна ціна монополії. Порівняльний аналіз монополії та досконалої конкуренції. Рівновага фірми в умовах монополістичної конкуренції. Короткострокова рівновага фірми в умовах

монополістичної конкуренції. Стратегії фірми в умовах монополістичної конкуренції у короткостроковому періоді: максимізація прибутку, беззбитковість, мінімізація збитків та закриття. Довгострокова рівновага фірми в умовах монополістичної конкуренції. Сутність та передумови розвитку нецінової конкуренції. Поглиблення диференціації продукту: позитивні та негативні наслідки. Вплив реклами на обсяги виробництва та витрати. Економічна доцільність реклами. Сутність та характерні ознаки олігополії. Види олігополії. Стратегічна поведінка. Аналіз олігополії з використанням теорії ігор. Моделі олігополістичного ціноутворення. Кооперативні моделі: картель (поняття, умови виникнення, причини нестійкості, чинники, що полегшують збереження картелю), лідерство в цінах та інші види узгоджених дій. Некооперативні моделі.

Список рекомендованих джерел:

Основний – 2,4,5,6

Додатковий – 12,14,16,17,24,36, 49, 53,56

III. Суспільне відтворення та економічне зростання

Тема 10. Сутність процесу суспільного відтворення. Відтворення національного продукту і національного багатства

Зміст процесу суспільного відтворення. Суспільне відтворення, його види та динаміка. Умови реалізації та відтворення суспільного продукту. Просте, розширене, і звужене відтворення. Відтворення національного продукту та національного багатства. Розширене відтворення та шляхи розв'язання екологічних проблем в Україні.

Система національних рахунків як нормативна база національного рахівництва. Сутність та методологічні принципи побудови системи національних рахунків. Основні категорії системи національних рахунків: додана вартість, інституційні одиниці, сектори, операції, рахунки.

Зміст макроекономічних показників у системі національних рахунків. Основні макроекономічні показники: національний обсяг виробництва, загальний рівень цін, зайнятість. Валовий національний продукт (ВНП) та валовий внутрішній продукт (ВВП).

Методи обчислення ВВП за доходами та витратами. Подвійний рахунок та його виключення. СНР – система взаємопов'язаних показників. Співвідношення між основними показниками СНР. Чистий національний продукт. Національний доход. Особистий доход. Доход кінцевого використання. Рух та розподіл національного продукту.

Номинальний та реальний ВВП. Темп росту та темп приросту реального ВВП. Індекс цін та дефлятор. Чистий економічний добробут.

Економічне зростання, його типи та рушійні сили. Фактори та критерії економічного зростання. Макроекономічна динаміка. Сутність економічного зростання. Кількісна оцінка економічного зростання. Передумови й характерні

риси сучасного економічного зростання. Джерела економічного зростання розвинутих країн.

Макроекономічна політика стимулювання економічного зростання. Чинники економічного зростання в Україні. Фактори, що стримують економічне зростання в Україні. Політика стимулювання економічного зростання в Україні.

Список рекомендованих джерел:

Основний – 1,5,6,7

Додатковий – 8, 22, 32,33,35,37, 50, 51, 53, 56

Тема 11. Сукупний попит та сукупна пропозиція.

Сутність сукупного попиту, його відмінність від індивідуального попиту. Сукупний попит (AD) та його модель. Структура сукупного попиту. Споживчий попит. Інвестиційний попит. Попит держави. Попит сектору закордон.

Цінові фактори сукупного попиту: ефект процентної ставки, ефект багатства, ефект імпорту. Крива сукупного попиту. Нецінові фактори, які впливають на сукупний попит. Зміни в споживчих витратах, інвестиційних витратах, державних витратах та у витратах на чистий експорт.

Сукупна пропозиція (AS). Короткострокова крива сукупної пропозиції. Зміна цін і реального ВВП на різних відрізках короткострокової кривої сукупної пропозиції. Довгострокова крива сукупної пропозиції. Чинники, які впливають на сукупну пропозицію: зміни цін на ресурси, продуктивності праці, економіко-правових норм.

Кейнсіанська крива сукупної пропозиції. Класична крива сукупної пропозиції. Узагальнена крива сукупної пропозиції. Сучасні теорії сукупної пропозиції.

Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції. Рівноважний рівень цін. Рівноважний обсяг виробництва. Три варіанти макроекономічної рівноваги у моделі AD-AS. Довгострокова та короткострокова рівновага. Порушення рівноваги сукупного попиту та сукупної пропозиції. Механізм відновлення рівноваги.

Особливості формування сукупного попиту та сукупної пропозиції в економіці України.

Список рекомендованих джерел:

Основний – 1,4,5,6,7

Додатковий – 8,16,22,30,33,35,51,53,56

Тема 12. Макроекономічна нестабільність: інфляція та безробіття

Макроекономічна нестабільність та нерівномірність економічного розвитку. Економічні (ділові) цикли. Фази типового ділового циклу: криза, стагнація, пожвавлення, підйом. Класифікація макроекономічних змінних для типового ділового циклу: проциклічні, антициклічні, ациклічні. Циклічні

коливання та їх види. Короткі, середні та довгі цикли. Детерміністичні та стохастичні цикли.

Інфляція: сутність та методи вимірювання. Розрахунок темпу інфляції. Класифікація інфляції: за критерієм рівня; за формою прояву; за можливістю передбачення та за причинами виникнення. Теоретичні підходи до пояснення причин інфляції. Кейнсіанський та класичний погляди на інфляцію. Монетарне пояснення причин інфляції. Соціально-економічні наслідки передбачуваної та непередбачуваної інфляції.

Антиінфляційна політика держави та її роль у стабілізації економіки. Адаптивні та активні заходи подолання інфляції. Індексація доходів. Особливості антиінфляційного регулювання у сучасній світовій практиці. Інфляційні процеси в Україні: причини, наслідки та засоби стримування.

Сутність та суб'єкти ринку праці. Механізм функціонування ринку праці. Рівновага на ринку праці. Рівноважний рівень зайнятості. Безробіття як відхилення від рівноваги. Чинники, що впливають на співвідношення попиту та пропозиції на ринку праці.

Економічно активне та пасивне населення. Визначення рівня зайнятості та рівня безробіття. Рівень зареєстрованого безробіття. Рівень безробіття за методологією Міжнародної організації праці (МОП).

Види безробіття: фрикційне, структурне та циклічне. Фактичний та природний рівень безробіття та фактори, що його визначають. розрахунок змін в обсягах ВВП під впливом відхилень безробіття від природного рівня.

Економічні та соціальні наслідки безробіття. Закон та крива Оукена.

Засоби державного регулювання зайнятості. Макроекономічні засади політики зайнятості. Політика попиту та політика пропозиції у регулюванні ринку праці: переваги та ефективність.

Особливості ринку праці та стан безробіття в Україні.

Список рекомендованих джерел:

Основний – 1,5,6,7

Додатковий – 9,17,28,31,39,41,50,51,53,56

Тема 13. Державне регулювання в умовах ринкової економіки

Еволюція економічних поглядів та роль держави в економіці. Необхідність і межі державного регулювання ринкової економіки. Кейнсіанська і неокласична моделі регулювання економіки. Співвідношення державного і ринкового механізмів регулювання національної економіки. Поняття державно-приватного партнерства.

Основні економічні функції держави: забезпечення ефективності економіки; стабільність національної економіки; забезпечення соціальної справедливості.

Форми і методи державного регулювання ринкової економіки. Характерні риси змішаної системи управління. Види систем макроекономічного регулювання. Національні особливості державного регулювання економіки.

Основні цілі державного регулювання економіки. Об'єкти державного регулювання економіки. Суб'єкти виконання та суб'єкти впливу. Економічна політика держави. Політика економічного розвитку: державне коригування економіко-соціального розвитку суспільства.

Зміст фіскальної (бюджетно-податкової) політики. Цілі та інструменти фіскальної політики. Податки: сутність та функції. Економічна природа податків: суб'єкт, об'єкт оподаткування, податкова ставка, податкові пільги. Пропорційні, прогресивні, регресивні ставки податків. Прямі та непрямі податки та їх роль у наповненні бюджету. Принципи ефективного оподаткування. Податкові ставки та податкові надходження. Залежність податкових надходжень до бюджету від сукупної ставки оподаткування (крива А. Лаффера). Податкова система та її структура.

Бюджетна система: поняття, економічна природа і функції. Бюджетний дефіцит: причини виникнення та економічні наслідки. Державне бюджетне обмеження. Сучасний стан державного бюджету в Україні.

Державний борг та його структура. Методи управління державним боргом. Державний борг України та можливості його погашення. Фіскальна політика в Україні: основні напрямки та суперечності.

Сутність монетарної (грошово-кредитної) політики. Центральний (національний) банк як суб'єкт монетарної політики. Прямі та непрямі інструменти монетарної політики. Операції центрального банку на відкритому ринку та зміна грошової пропозиції. Облікова процентна ставка. Політика регулювання облікової ставки, політика регулювання банківських резервів.

НБУ та монетарна політика в Україні. Заходи щодо стабілізації банківської системи в сучасних умовах. Проблема довіри до банків та монетарної політики в Україні.

Регулювання зайнятості та доходів. Державне регулювання соціальних процесів. Соціальна політика сучасної держави. Державне регулювання ринку праці. Принципи регулювання ринку праці. Об'єкти регулювання ринку праці. Суб'єкти регулювання ринку праці. Мета державного розподілу та перерозподілу доходів. Складові механізми розподілу та перерозподілу доходів. Особливості та проблеми регулювання ринку праці в Україні.

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Зовнішньоекономічна політика. Зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД). Об'єкти регулювання ЗЕД. Зовнішня торгівля. Валютні та кредитні відносини. Міжнародний рух капіталів. Науково-технічний обмін. Міжнародна міграція РС. Зовнішньоекономічний борг країни. Навколишнє середовище, багатство Світового океану, повітряно-космічний простір.

Суб'єкти регулювання ЗЕД. Види зовнішньоекономічної політики. Протекціонізм. Фрітредерство. Механізм державного регулювання ЗЕД. Основні методи регулювання ЗЕД. Платіжний баланс. Активний платіжний баланс. Пасивний платіжний баланс. Структура платіжного балансу.

Особливості державного регулювання ЗЕД в Україні.

Список рекомендованих джерел:

Основний – 1,4,,6,7

Додатковий – 8,9,10,17,18,20,22,23,25,27,41,47, 50,51,54,55

IV. Закономірності розвитку світового господарства

Тема 14. Закономірності розвитку світового господарства

Об'єктивні передумови становлення та сутність сучасного світового господарства. Світове господарство. Етапи розвитку світового господарства. Основні економічні засади функціонування світового господарства. Суб'єкти світового господарства.

Міжнародний поділ праці та інтернаціоналізація господарського життя як закономірний процес розвитку світової економіки. Міжнародний поділ праці. Форми міжнародного поділу праці. Інтернаціоналізація економіки. Форми інтернаціоналізації економік: інтеграційна та транснаціональна. Міжнародна економічна інтеграція. Форми міжнародної економічної інтеграції. Торговельна інтеграція країн учасниць. Валютно-фінансова інтеграція. Створення єдиного економічного простору.

Світовий ринок. Міжнародна торгівля. Експорт. Імпорт. Закономірності розвитку міжнародної торгівлі. Теорії міжнародної торгівлі. Теорії абсолютних (А. Сміт) та порівняльних (Д. Рікардо) переваг. Факторна теорія зовнішньої торгівлі (Е. Хекшер, Б. Олін). Теорія забезпечення конкурентних переваг (М. Портер). Теорія альтернативних витрат (Г. Хеберлер).

Показники зовнішньоторговельних відносин. Платіжний баланс. Торговельний баланс. Сальдо торгового балансу.

Міжнародні валютні відносини. Валютні ринки. Валютні курси та механізм їх регулювання. Міжнародна валютна система та її різновиди. Етапи розвитку валютної системи. Паризька валютна система. Генуезька валютна система. Бреттон-Вудська валютна система. Ямайська (Кінгстонська) валютна система. Валютний курс. Види валютних курсів. Валютний ринок. Суб'єкти валютного ринку. Об'єкти валютного ринку. Види операцій на валютному ринку. Міжнародні організації, що діють на світовому валютному ринку.

Глобалізація світогосподарських зв'язків та загальноцивілізаційні проблеми людства. Глобалізація світової економіки. Глобальні проблеми. Класифікація глобальних проблем.

Шляхи та проблеми входження України у світовий економічний простір.

Список рекомендованих джерел:

Основний – 1,3,5,6,7

Додатковий – 10,13,26,29,30,31,33,37,40,50,57,58

3. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

ОСНОВНИЙ

1. *Макроекономіка: підручник/* Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О.; за ред. Базилевича В.Д. – К.: Знання, 2008. – 851 с.
2. *Базилевич В. Д. Мікроекономіка: підручник /* В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, А. І. Ігнатюк, С. В. Слухай. - 2-ге вид., переробл. і доповн. - К.: Знання, 2008. - 679 с.
3. *Базилевич В. Д. Економічна теорія: політична економія: навч. посіб., 9-е вид. /* В. Д. Базилевич. – К.: Знання, 2014. – 710 с.
4. *Гронтковська Г. Є., Косік А. Ф. Макроекономіка. Навчальний посібник /* Г.Є. Гронтковська, А.Ф. Косік. – К: ЦНЛ, 2017. – 672
5. *Економічна теорія: підручник /* Київ. нац. торг.-екон. ун-т ; [В. Д. Лагутін та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. В. Д. Лагутіна. - Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. - 607 с.
6. *Економічна теорія (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка). Мікроекономіка [Текст] : навч. посіб. /* [Н. П. Мацелюх та ін.] ; Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України. - Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2018. - 429 с.
7. *Лагутін В.Д. Макроекономіка: навч. посіб./* В.Д.Лагутін, Л.І.Пронкіна.-К.:Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2012.-268с.

ДОДАТКОВИЙ

8. *Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка : підручник : у 2 кн. /* С. М. Панчишин, П. І. Островерх, В. Б. Буняк та ін. ; за ред. С. М. Панчишина, П. І. Островерха. – Кн. 1 : Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка. – К. : Знання, 2009. – С. 389–419.
9. *Базилевич В. Економічна наука та освіта в епоху системних трансформацій: нові виклики і запити до фундаментальної теорії. Економіка України, 2016. - №8. - С. 78- 93.*
10. Білорус О. Політекономічний прогноз глобального співрозвитку в ХХІ столітті: глобальний посткапіталізм чи світ-система інформаційно-мережевого глобалізму // *Економічна теорія* . - 2018. - № 4. - С. 5–20.
11. *Блауг М. Економічна теорія в ретроспективі /* М.Блауг. –К.: Основи, 2001. – 670 с.
12. Бобух І. Поведінкова економіка та сталий розвиток: ключові аспекти взаємозв'язку/ І.Бобух // *Економіст*. - 2016. - № 6. - С. 4–8. - Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com/abstracts/june-2016/>
13. *Вертелева О. Фактори міжнародної конкурентоспроможності України/* О.Вертелева // *Вісник КНТЕУ*. - 2016. - № 3. - С. 33–48 .

14. *Внутрішня торгівля України: монографія* / А.А. Мазаракі, В.Д. Лагутін, А.Г. Герасименко [та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А.А. Мазаракі. – Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. – 864 с.
15. Гальчинський А.А. *Теорія грошей*. – К.: Основи, 2001. – 411 с.
16. Гальчинський А.С. *Економічна теорія: підручник* / А.С. Гальчинський, П.С. Єщенко. – К.: Вища школа, 2007. – 503 с.
17. Геєць В. Політико-економічні засади дослідження сучасного суспільства. *Економічна теорія*, 2015. № 3. С. 5-13.
18. Геєць В.М. Суспільний капітал – 25: одержавленість чи державо творчість? / В.Геєць // *Економіка України*. - 2016. - № 8. - С. 3–6.
19. *Історія економіки та економічної думки: підручник; за ред. В.Д. Базилевича; Київ. нац. ун-т імені Т.Шевченка. -Київ.: Знання, 2018. 775 с.*
20. Жаліло Я. А. Особливості реалізації економічної політики держави в умовах сучасних тенденцій суспільного розвитку / Я. А. Жаліло // *Економічна теорія*. - 2016. - № 1. - С. 39-52. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecte_2016_1_5
21. Жукова Л. Ж. Альтернативність економічного розвитку держави з погляду інституціонального підходу / Л. Ж. Жукова // *Економічна теорія*. - 2016. - № 2. - С. 33-45. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecte_2016_2_4
22. Задоя А.А. *Макроекономіка: підручник* / А.А.Задоя, Ю.А.Петруня.-К.: Знання, 2008. -381 с.
23. Кейнс Дж. М. *Общая теория занятости, процента и денег: Пер. с англ.* – М.: Прогресс, 1978. – 325 с.
24. Кредісов А.І, Білоус А.О. Державно – приватне партнерство: світовий досвід та його використання в Україні / А.І.Кредісов, А.О.Білоус // *Економіка України*. - 2016. - № 2. - С. 4–15.
25. Лагутін, В. *Ефекти державного регулювання економіки в умовах євроінтеграції України // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право.* – Київ, 2017. – № 6 (95). – С. 5-23. – (Економічні науки).
26. Лагутін, В. *Можливості інституційного аналізу суспільної стабільності та розвитку // Вісник КНТЕУ.* – Київ, 2018. – № 3. – С. 37-52.
27. Литвиненко, А. В. Трансформаційна економіка та економічна політика держави: навч. посіб. / А.В. Литвиненко. – Харків: ХНЕУ, 2010. – 199 с.
28. Лук'яненко І.Г., Фарина О.І. *Макрофінансова стабільність: моделі та методи оцінки.* – К.: НаУКМА, 2016. – 188 с.
29. Мазаракі А.А. *Регуляторна політика у сфері зовнішньої торгівлі: монографія* / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник. – К.: Київ.нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 470 с.
30. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. *Економикс: принципи, проблеми, політика: В 2т.: Пер. с англ.* -М.: Республика, 2002.

31. *Макроекономіка: базовий курс: навч. посіб.* / [проф. І.Й. Малий, проф. І.Ф. Радіонова, доц. Т.Ф. Куценко, доц. Н.В. Федірко та ін.] — К.: КНЕУ, 2016. — 246 с.
32. Макроекономічна політика у макроекономічній стабілізації національної економіки: монографія / за наук. ред. проф. І. Ф. Радіонової. — К.: Університет економіки та права «КРОК», 2017. — 240 с.
33. *Сакс Дж. Д., Ларрен Ф.Б. Макроекономіка: Глобал. підход: Пер. с англ.* — М.: “Дело” Лтд., 1996. — 847 с.
34. Маршалл А. Принципы экономической науки: В 3 т.: Пер. с англ. — М.: Прогресс, 1993.
35. Самуелсон П.А., Нордгауз В.Д. *Макроекономіка: Пер. з англ.* — К.: Основи, 1995. — 573 с.
36. Самуельсон Н.А. Нордгауз В.Д. *Мікроекономіка: Пер. с англ.* — К.: Основи, 1998.
37. Радіонова І. Ф. Макроекономічна політика у макроекономічній стабілізації національної економіки : монографія / І.Ф. Радіонова, Є. В. Алімпієв, К. Ф. Захарова, Б. Б. Гарін.— К. : Університет економіки та права «КРОК», 2017. — 240 с.
38. Тарасюк М.В., Малярчук О.В. Сучасний стан реалізації інноваційної політики України та її фінансове забезпечення/ М.В.Тарасюк, О.В. Малярчук // Економіка та держава . - 2017. - № 1. - С. 19–24. - Режим доступу: [http:// www.economy.in.ua/pdf/1_2017/6.pdf](http://www.economy.in.ua/pdf/1_2017/6.pdf)
39. Уманців Ю., Міняйло О. Економічна політика держави в умовах глобальних трансформацій. Економіка України, 2018. - №9. - С. 37- 49.
40. Уманців, Ю. Економічна політика держави в умовах глобалізації // Вісник КНТЕУ. — Київ, 2017. — № 1(111). — С. 5-18.
41. Уманців Ю. М. *Механізм економічної політики : навч. посіб.* / Ю. М. Уманців, О. І. Міняйло, В. І. Косик. — Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. — 436 с.
42. Фишер И. Покупательная сила денег/И. Фишер. —М.: Дело, 2001. —320 с.
43. Фрідман Мілтон Капіталізм і свобода / М. Фрідман, Р. Фрідман; пер. з англ. Н. Рогачевська. — К.: Наш Формат, 2017. — 216 с.
44. Хансен Э. Денежная теория и финансовая политика: Пер. с англ. / Э. Хансен —М.: Дело, 2006. —312 с.
45. Хикс Дж. Стоимость и капитал: Пер. с англ. / Под ред. Р.М. Энтова. — М.: Прогресс: Универс, 1993.
46. Хохлов Н. П. Экономическая политика: учеб. пособ./ Н. П. Хохлов.— Харьков: ИД "ИНЖЭК", 2005. — 208 с.
47. Шумпетер Й. *Теорія економічного розвитку.* — К.: Видавничий дім «КМА», 2011. — 241 с.
48. Хрустальова В.В., Мамічева Л.П. Розвиток соціального напрямку економічної думки в Україні наприкінці ХІХ — початку ХХ /В.В.

Хрустальова, Л.П. Мамічева // Економіка та держава. – 2014. - № 11. С. 68-71. - Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2014/16.pdf
49. Ястремський О. І. *Основи мікроекономіки: з модел.-комп'ютер. додатком на лазер. диску: підруч. / О. І. Ястремський, О. Г. Гриценко. — 2-ге вид., переробл. і допов. — Київ: Знання, 2007. — 579 с.*

Інтернет-ресурси

50. Президент України – www.pzezident.gov.ua
51. Кабінет Міністрів України – www.kmu.gov.ua
52. Верховна Рада України – www.rada.gov.ua
53. Міністерстворозвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України – www.me.gov.ua
54. Міністерство фінансів України - www.mfu.gov.ua
55. Національний банк України - www.nbu.gov.ua
56. Державна служба статистики України – www.ukztat.gov.ua
57. Світовий банк - www.worldbank.org
58. Міжнародний валютний фонд - www.imf.org

** – курсивом виділені назви видань, які є в наявності у бібліотеці КНТЕУ.*